

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 47.

Torsdagen den 19 maj.

Kl. 1 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 dennes.

§ 2.

Efter det herr talmannen tillkännagifvit, att, för så vidt icke yrkande gjordes om ytterligare bordläggning af de å föredragningslistan uppförda, en gång bordlagda ärenden, samma ärenden komme att, för påskyndande af riksdagens afslutning, nu företagas till afgörande, föredrogs af dessa ärenden till en början statsutskottets memorial, n:o 81, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 3.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial n:o 82, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående statsutskottets utlåtande n:o 75 i fråga om anordnande af en förbättrad post- och persouförbindelse mellan Sverige och kontinenten.

§ 4.

Till behandling föredrogs vidare statsutskottets memorial, n:o 83, angående statsregleringen för år 1893.

Punkterna 1—11.

Biföllos.

Andra Kammarens Prot. 1892. N:o 47.

Ang. ändrade
bestämmelser
i fråga om
Kongl. Maj:ts
dispositions-
rätt öfver be-
sparingarna å
hufvudtitlarne.

Punkten 12.

Kongl. Maj:t hade i statsverkspropositionen föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att vid statsregleringen för år 1893 de i Rikets Ständers skrivelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende på dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande måtte blifva gällande.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 67) hade deremot herr A. Hedin föreslagit, att Riksdagen, vid förnyande för nästa statsregleringsperiod af nuvarande bestämmelser om dispositionsrätten öfver besparingarna, måtte fästa det vilkor, att Kongl. Maj:t vid nästa riksdags början framlade fullständig specifikation öfver de af Kongl. Maj:t under de då senast förflutna fem åren beslutade anvisningar å besparingarna.

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet:

»att Riksdagen, med afslag å herr Hedins ofvanberörda motion, må besluta, att vid statsregleringen för nästkommande år de i Rikets Ständers skrivelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande skola blifva gällande.»

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmäls af herrar Andersson i Högkil, Eriksson i Mörviken, Jonsson i Hof och von Friesen, som yrkat:

»att Riksdagen må, med bifall till herr Hedins motion, besluta, att — under vilkor att Kongl. Maj:t vid nästa riksdags början framlägger fullständig specifikation öfver de af Kongl. Maj:t under de då senast förflutna fem åren beslutade anvisningar å besparingarna — vid statsregleringen för nästkommande år de i Rikets Ständers skrivelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande skola blifva gällande.»

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Andersson i Högkil: Den nu ifrågavarande motionen innebär, enligt min uppfattning, en så billig fordran och har så många goda skäl för sig, att jag anser, att man icke hade bort afvända densamma så lättvindigt, som statsutskottet gjort. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten derå, att motionens kläm icke afser att göra någon inskränkning i Kongl. Maj:ts rätt att förfoga öfver de allmänna besparingarna i enlighet med de i 1840—1841 årens riksdags skrivelse angifna grunder.

Nu säger statsutskottet, att konstitutionsutskottet har att vaka öfver att gällande föreskrifter i detta fall efterleivas. Ja, visserligen kan konstitutionsutskottet, om detsamma vid granskningen af statsrådsprotokollen skulle finna, att Kongl. Maj:t i ett eller annat fall handlat i strid mot gällande föreskrifter, derom hos Riksdagen göra anmälan. Men icke lär det tillkomma konstitutionsutskottet att verk-

ställa de sifferutredningar och uppgöra de tabeller, som erfordras för sådana utredningar, som den motionären afsett.

Statsutskottet säger också i föreliggande betänkande, att statsutskottet kan sjelf taga saken om hand. Ja, detta är visserligen obestriddt. Men jag tror att statsutskottet icke har tid att egna sig åt en sådan utredning, öfverhopadt som det redan nu är med göromål, så att behandlingen af åtskilliga ärenden i vissa fall måste allt för mycket forceras. Faktum är ock, att statsutskottet hittills aldrig framlagt någon sådan utredning, som den, hvarom nu är fråga.

Statsutskottet säger vidare, att man för erhållande af ifrågasatta utredningen kunde vända sig till statsrevisorerna. Skulle emellertid statsrevisorerna nödgas åstadkomma en utredning i ämnet, omfattande en tid af fem år, så torde detta arbete komma att betydligt inkräkta på deras knappt tillmätta tid. Dessutom kan man icke vara riktigt säker på, att det skall lyckas att inom revisionen genomdrifva ett dylikt förslag, ty det är icke heller der lätt att få någon ny sak fram. Under den tid jag deltagit i statsrevisionens göromål har jag emellertid egnat både uppmärksamhet och arbete åt denna fråga, ehuru jag ännu icke lyckats komma till något positivt resultat. På grund af den inblick i förhållandena, som jag dervid vunnit, tror jag mig kunna påstå, att den ifrågasatta utredningen skulle vara af ganska stort intresse och leda till uppslag, hvilka torde komma att medföra förändringar och möjligen besparingar inom statsförvaltningen.

Det är dessa skäl, som gjort att jag inom statsutskottet yrkat bifall till herr Hedins motion och som gör att jag nu anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig med flera afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Hedin: Jag kan icke underlåta, herr talman, att anmäla missnöje med statsutskottets utslag och i likhet med föregående talare anhålla, att kammaren behagade upphäffa denna dom. Det är att beklaga, att utskottets utlåtande öfver denna i sjelfva verket ganska enkla fråga framkommit så sent, att det med något sken af skäl kunnat göras gällande, ehuru det dock icke är riktigt, att olika beslut mellan kamrarna i denna fråga och en deraf följande gemensam votering skulle förlänga riksdagen. Det är ett skrämnskott, som, jag ber att få anmärka det, icke kan med fog användas i detta fall. Om kamrarna stanna i olika beslut, så skall statsutskottet, som, enligt hvad af annons i tidningarna framgår, sammanträder i afton, mycket väl kunna hinna uppsätta proposition till gemensam votering i ärendet, som i morgon kan godkännas i kamrarna, och om lördag kan man då votera. Denna erinran, att man icke bör för denna sak förlänga riksdagen, skulle jag önska att slippa höra i denna diskussion.

Jag tillåter mig, herr talman, att jemte det jag till fullo instämmer i hvad den föregående talaren sagt, få erinra derom, att Kongl. Maj:ts behof af rätt att disponera öfver besparingarna, framträder i en annan dager nu, då Riksdagen sammanträder hvarje år med två tredjedels års mellanskof än vid den tidpunkt för fentio år sedan, då nu gällande bestämmelser om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna antogs, då enligt grundlagen Riksdagen icke be-

Ang. ändrade
bestämmelser
i fråga om
Kongl. Maj:ts
dispositions-
rätt öfver be-
sparingarna å
hufvudtitlarna.
(Forts.)

Ang. ändrade höfde sammanträda mer än hvar femte år. Derjemte far jag erinra bestämmelser om, att under denna långa tid af ett halft sekel antalet af anslag, i fråga om på hvilka besparingar uppstå, har ökats i samma mån som beloppen Kongl. Maj:ts af dessa anslag ökats till en grad, som skulle hafva förvanat 1840 års dispositi- ständer, om de kunde se vår nuvarande budget och jemföra den med on rätt öfver be- den, som fastställdes vid 1840—41 års riksdag. sparingsarna hufvudtitlarne.

(Forts.)

Utom det allmänna syftemål, som jag i motionen angifvit, nemligen att sätta Riksdagen i tillfälle att bedöma, huru vida de nu gällande bestämmelserna om Kongl. Maj:ts dispositi- on rätt öfver be- sparingsarna borde förändras derhän, att denna rätt blefve inskränkt. skulle Riksdagen af den utredning, som jag begärt, kunna se, om det icke vore skäl att iakttaga större försigtighet vid beviljandet af anslag samt bättre begränsa dessas belopp, än hittills skett. Jag behöver näppeligen erinra kammarens ledamöter om, att understundom besparingar på åtskilliga hufvudtitlar hopats till sådan grad, att Riksdagen funnit sig föraulaten att anvisa på exempelvis åttonde hufvudtiteln högst betydliga anslagsbelopp att utgå af dessa besparingar. Men jag torde böra erinra om ett sådant fall, som det statsutskottet framhöll i skrifvelsen n:o 25 år 1870, att under några år besparingarna på femte hufvudtiteln gått upp till ett belopp af 3,664,078 kronor, hvilken summa således, såsom statsutskottet uttrycker sig, icke varit för sjöförsvaret behöfligt. Detta är ett exempel bland flera andra på, huru nödvändigt det är att få kännedom om besparingarna, för att på grund deraf kunna vid pröfningen af Kongl. Maj:ts anslagsanspråk ej blott rätta anslagen efter bebofven, utan derjemte så att säga mun efter matsäcken.

Utom den dispositi- on rätt, som Kongl. Maj:t nu har öfver besparingarna och som är alldeles likadan som den, Kongl. Maj:t hade för 50 år sedan, då Riksdagen enligt grundlagen samlades endast hvar femte år, har Kongl. Maj:t jemväl till sitt förfogande de sedan dess icke obetydligt förhöjda extra utgiftsanslagen under hufvudtitlarne. Jag har såsom statsrevisor haft tillfälle iakttaga, att till och med expensmedelsanslag användts på ett sätt, som enligt min tanke icke är öfverensstämmande med det ändamål, för hvilket dessa anslag beviljats. Vidare är det känt, eftersom Riksdagen flera gånger uttryckt sitt beklagande deröfver, att Kongl. Maj:t i stor utsträckning använder förskottssystemet, trots de stora tillgångar, som finnas i expensanslag, extra utgiftsanslag och besparingarna, hvilka ibland hopats ända till millioner kronor.

Nu är det visserligen sant, att statsutskottet velat låta förstå, att Riksdagen skulle hafva tillräckligt tillfälle att få kännedom om, hvad jag åsyftar att genom en utredning få bragt till allmän kunskap. Denna utskottets uppfattning har i det väsentligaste bemötts af den föregående talaren, men jag vill dock tillägga några ord. Hvad då först angår anvisningen på konstitutionsutskottet, det vill säga, att om Kongl. Maj:t skulle tillåta sig disponera besparingar för ändamål, som Riksdagen underkänt, konstitutionsutskottet skulle ingripa, vill jag fästa uppmärksamheten på, att för förslag om ett sådant ingripande finnes nog utsigt att få understöd af konstitutionsutskottets ledamöter från Andra Kammaren, men att det dock beror på slumplyckan, om

en sådan anmärkning kommer fram till Riksdagen eller icke, ty Första Kammaren sätter sig vid alla tillfällen af princip — en princip, som icke är grundlagens — oveckligt emot hvarje anmärkning. Det torde vara nog att påminna om att, då vid denna riksdag af konstitutionsutskottets ledamöter från denna kammare yrkades anmärkning mot den otvetydiga grundlagskränkning, att det å tredje hufvudtiteln anvisade anslag för beskickningarna m. m. af Kongl. Maj:ts disponerats icke i statsrådet, utan på ministeriel föredragning, Första Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet behagade enhälligt vägra att deltaga i denna anmärkning. Jag torde äfven få erinra om hvad som passerade i fjor, då anmärkning väcktes och remitterades till konstitutionsutskottet mot att chefen för sjöförvarsdepartementet föranledt ett embetsverk att skänka två hofförvaltningar en betydlig penningsumma af statens medel. Var det då möjligt att få Första Kammarens konstitutionsutskotts-ledamöter att vara med om en anmärkning mot ett så exorbitant förfarande? Nej! Sålunda: denna hänvisning till att konstitutionsutskottet nog skall göra anmärkning, när det finner något obehörigt i detta afseende vara af Kongl. Maj:ts vidtaget på hans rådgifvares tillstyrkan, detta är en hänvisning till en ren illusion.

Hvad nu statsrevisorerna besträffar, vill jag såsom tillägg till hvad den föregående talaren sagt erinra derom, att så länge Första Kammaren der regerar i följd af ordförandens utslagsröst, så länge man bibehåller den gamla praxis att af courtoise mot Första Kammaren sätta en ledamot af samma kammare såsom öfverherre för revisionen, och särskildt så länge man till och med nekar en ledamot af statsrevisionen att i reservationsform få fram några upplysningar till Riksdagen, lärer icke från detta håll vara något att förvänta. Statsutskottet lär väl icke heller hafva tid att granska ett helt års utbetalningar af besparingarna och framlägga en tablå deröfver för Riksdagen, men deremot är det mycket lätt för Kongl. Maj:ts att låta i statskontoret uppgöra en dylik tablå.

Nu har autydzts, att en sådan åtgärd, som den af mig ifrågasatta, skulle kunna leda till olägenhet i stället för till den fördel, som jag dermed afsett, om det nemligen blefve nödigt att anvisa kreditiv för tillgodoseende af oförutsedda behof. Hvad jag begärt, är emellertid endast en utredning, som sätter Riksdagen i tillfälle att bedöma, huru vida den icke bör i större eller mindre mån inskränka Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna. Jag har sålunda alls icke ifrågasatt, att denna dispositionsrätt skulle helt och hållet upphöra, men alldeles uppenbart torde vara, att den kan inskränkas betydligt i förhållande till hvad som behöfdes på den tid, då vi hade riksdag endast hvart femte, eller möjligen hvart fjerde eller tredje år. Af en inskränkning i Kongl. Maj:ts rätt öfver dessa ökade summor torde icke följa, att man för åtta månader af året måste ställa ytterligare extra medel till Kongl. Maj:ts godtyckliga förfogande.

Jag har också enskildt hört uttalas den förmodan att, om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna inskränkes, Kongl. Maj:ts skulle kunna ställa så till, att — icke några besparingar uppkomme. Hvad vill detta säga? Det vill ju säga, att Kongl. Maj:ts skulle tillse,

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna å hufvudtitlarne.
(Forts.)

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna af hufvudtitlarna

att de af Riksdagen på budgeten beviljade summor, som till äfventyrs icke behöfde gå åt för det ändamål, hvartill de begärts, *ändock* komme att gå åt! Jag behöfver näppeligen karakterisera hvad man förutsätter såsom grund för en dylik åtgärd. Men äfven om man skulle kunna tilltro Kongl. Maj:t, från moralisk synpunkt sedt, möjligheten af ett sådant förfarande, så är detta i alla fall högst osannolikt. Kongl. Maj:t skulle nemligen då genom att låta ett anslag onödigtvis ätas upp för det ändamål, hvarför det beviljats, beröfva sig sjelf tillfälle att kunna under tiden mellan riksdagarne disponera öfver några besparingar; Kongl. Maj:t skulle ju då vara aldeles blankt tokig, något som jag tills vidare icke vill förutsätta.

(Forts.)

Jag har i min motion antydt, att Kongl. Maj:t tillåtit sig använda af besparingarna för sådana ändamål, som blifvit af Riksdagen pröfvade och underkända. Statsutskottet synes hysa någon tvekan, om denna min uppgift är faktiskt riktig. Jag skall då, för att icke gå längre tillbaka, hänvisa till de upplysningar, som i år meddelades vid behandlingen af sjetta hufvudtiteln; der kunna data och fakta inhemtas. Beträffande olaglig användning af besparingarna vill jag äfven eriura om, hvad Riksdagen härom nödgats att skriva till Kongl. Maj:t: jag hänvisar till Riksdagens skrivelse n:o 46 år 1871, hvori fästes uppmärksamheten på, att det icke var lofgivet att, såsom Kongl. Maj:t gjort, är efter ar använda besparingar på femte hufvudtiteln till löner, löneförhöjningar och arfvoden. Jag skulle också kunna hänvisa till den lamentabla historien om uppförande för besparade medel af en byggnad för sjökartekontoret, hvarom anmärkning gjordes af 1873 års statsrevisorer.

Nu synes det mig vara af någon vigt, att Riksdagen, eftersom alla reformyrkanden mötas af mera och mera hårdnackadt motstånd så väl från regeringens som från den helt och hållet förtullade Första Kammarens sida, ser till åtminstone i hvad på Andra Kammaren ankommer, att man icke släpper ur händerna någon del af sin finansiella magt, ty den är snart nog det enda, som återstår af de medel, Riksdagen har att göra sin vilja gällande.

I sammanhang härmed ber jag få påpeka ett felgrepp, som statsutskottet gjort sig skyldigt till vid denna riksdag. Kongl. Maj:t begärde på andra hufvudtiteln en förhöjning af anslaget till fängvårdsstyrelsen för anställande af en amanuens. Jag inlåter mig nu icke på frågan om behöfligheten af detta anslag, huru vida det bort beviljas eller icke. Men hvad man då hade att välja emellan, var att antingen rent afslå anslaget eller ock bevilja det med begärda beloppet eller något annat belopp. Statsutskottet, som afstyrkt anslaget, fann emellertid lämpligt att gifva Kongl. Maj:t ett råd eller en anvisning att på egen hand för den ifrågasatta amanuensafhöningen disponera medel, som stodo till Kongl. Maj:ts förfogande, nemligen medel ur fängvårdsanstalternas besparingskassor. Man bör icke gifva Kongl. Maj:t sådana råd och tillstyrka Kongl. Maj:t att utvidga sin magt öfver icke blott de medel, som mer eller mindre tydligt blifvit ställda till Kongl. Maj:ts förfogande, utan dermed äfven öfver sådana frågor rörande statsförvaltningen, hvilka böra underkastas Riksdagens pröfning. Med de stora besparingar, som Riksdagen ställt till Kongl. Maj:ts förfogande, har man gifvit Kongl.

Maj:t magt i händerna att gå utöfver sin befogenhet och att i detta hänseende inskränka Riksdagens magt. Från den synpunkten och icke blott från sparsambetens är den fråga, som jag tillåtit mig att underställa Riksdagens pröfning, af icke så obetydlig vikt.

Jag anhåller, herr talman, att kammaren behagade, med afslag årdt öfver besparingarna å hufvudtitlarne. årskottets hemställen, bifalla reservanternas förslag.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositions-årskottets hemställen, bifalla reservanternas förslag.

(Forts.)

Herr Persson i Mörarp: Jag skall börja med att erkänna, att det är åtskilliga af de skäl, som herr Hedin anfört för motionen, som kunna tala för bifall till en framställning eller ett vilkor, huru man vill kalla det, i det syfte, som han föreslagit. Det är ju aldeles riktigt, som herr Hedin har sagt i motionen, att med inrättandet af årliga riksdagar och med den detaljgranskning, som Riksdagen gör i afseende å anslags användning, behovet af att Kongl. Maj:t har rätt att i så vidsträckt grad, som Kongl. Maj:t nu har det, använda besparingarna på hufvudtitlarne, icke är af den vikt och betydelse, som den kunde vara för femtio år sedan.

I detta afseende gifver jag erkännande åt hvad herr Hedin anfört. Men det torde väl ändå icke vara fullt tillräckliga skäl för att göra ett sådant vilkor för anslags användande, som herr Hedin föreslagit i fråga om besparingar. Om de användas för det ändamål, för hvilket de ursprungligen äro afsedda och icke något öfvergrepp i det afseendet göres, så föreställer jag mig, att Riksdagen icke har någonting emot att besparingarna på det sättet användas. Sker det deremot, som herr Hedin anfört i sin motion, att de användas för ändamål, hvartill Riksdagen har vägrat att lemna anslag, ja, då är det, enligt min uppfattning, som delades af statsutskottets majoritet, konstitutionsutskottets pligt att ingripa. Nu svarar herr Hedin, att med den sammansättning, som konstitutionsutskottet har, är det icke möjligt, att man kan få någon anmärkning från det hållet, åtminstone är det beroende på en slump. Jag ber att få säga, att med den utsträckta reservationsrätt, som konstitutionsutskottet faktiskt fått under den senare tiden, är det icke omöjligt för den, som är missnöjd med det beslut, hvartill konstitutionsutskottet kommer, att kunna framlägga för Riksdagen de omständigheter, som synas honom tala för att en anmärkning skulle göras mot vederbörande föredragande.

Dertill kommer en annan omständighet, som talar mot bifall till herr Hedins förslag, sådant det föreligger. Jag föreställer mig nemligen, att Riksdagen egentligen icke kan hafva något särskildt intresse af att endast få se de särskilda siffrorna för dessa anslag, som äro använda för det ena eller andra ändamålet. Det måtte vara för Riksdagen af lika stor vikt att få se resultatet af dessa anslags användande, om de blifvit använda till produktiva ändamål eller icke. Om en person fått ett anslag af besparade medel på ena eller andra hufvudtiteln för att resa utrikes och studera något förhållande, så har han ju skyldighet att aflemna berättelse öfver sin verksamhet och det är icke föreslaget, att sådant skulle komma till Riksdagens kännedom. Är det för ett nyttigt och ändamålsenligt ärendande, som sådana medel användas, så föreställer jag mig, att Riksdagen icke har någonting emot det. Jag har föreställt mig, att Riksdagen, som jag nyss antydde,

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna & hufvudtitlarne.

icke kan vara tillfredsstäld med att endast få se dessa nakna sifferuppgifter, om den icke på samma gång får se resultatet, hvad som blifvit gjordt för dessa belopp.

Nu säges det, att budgeten har stigit i så oerhörd grad, att man icke kunde ana det 1841, då Riksdagen först medgaf Kongl. Maj:ts rättighet att disponera besparingarna. Ja, det är riktigt, det kan ingen människa förneka; men jag föreställer mig, att behofven också hafva stigit i lika hög grad, ty annars skulle icke budgeten kunna hafva stigit till så höga belopp, som nu skett.

(Forts.)

Men det är också en annan sak, som jag tror att det kan vara af vigt att här framhålla. Det har ofta inträffat, att vederbörande regering varit angelägen att samla ihop under flera år besparingarna på de särskilda hufvudtitlarne för att sedan få använda dem till något produktivt företag, hvarefter mängden gång inträffat, att regeringen, den må nu hafva varit af hvilken färg som helst, framlagt förslag om att för visst ändamål få använda medel af besparingarna på den ena eller andra hufvudtiteln. Jag föreställer mig, att om man söker att mycket noga nagelfara med dessa saker och i tid och otid göra stor sak af vissa siffror utan att hafva sett resultatet af summornas användande eller det gagn, som dermed åstadkommits, så är det åtminstone tänkbart, att det skall kunna finnas en regering, som anser sig just icke hafva någon anledning att spara på anslagen, och hvad har man väl då vunnit? Då blir det inga besparingar att tvista om, och det tror jag icke kan anses nyttigt. Jag påstår icke, att man på detta sätt uppmuntrar till slöseri, men då å ena sidan säges, att man nu kan slösa med dessa besparingar i huru hög grad som helst, så kan man äfven å andra sidan vara berättigad att säga, att om man vill göra stor sak af ett eller annat belopps användande, så skall det måhända icke blifva så tilltalande för en regering att samla besparingar på de särskilda hufvudtitlarne.

Motionären beklagade, att detta ärende inkommit så sent, att det blefve nära nog i riksdagens sista timme, som beslutet skulle fattas. Men jag hemställer, huru vida icke sjelfva uppställningen af hans motion är sådan, att den närmast är att hänföra till den grupp af frågor, som behandlas i detta betänkande. Yrkandet har nemligen följande lydelse: att Riksdagen, vid förnyande för nästa statsregleringsperiod af nuvarande bestämmelser om dispositionsrätten öfver besparingarna, fäster det vilkor, att Kongl. Maj:ts vid nästa riksdags början framlägger fullständig specifikation öfver de af Kongl. Maj:ts under de då senast förflytna fem åren beslutade anvisningar å besparingarna. Det har, så långt jag kan minnas tillbaka, aldrig framkommit och kan ju heller icke framkomma någon fråga om statsregleringen, förrän ärendena äro snart sagdt slutbehandlade i riksdagen. Det är visserligen sant, att man kunnat lösbyta denna fråga och behandla den förut, men jag tror näppeligen, att ett sådant förslag skulle hafva vunnit framgång. Åtminstone skulle det hafva varit omöjligt att framtvinga ärendet, om något motstånd i statsutskottet förekommit, som man har all anledning förmoda, att det skulle hafva gjort.

Jag tror, att man mycket väl kan låta denna sak anstå till en annan gång. Emellertid ber jag få nämna, att jag känt mig ganska

tilltalad af motionens syfte. Jag har dock trott, att man skulle kunna åstadkomma detsamma, som herr Hedin begärt, på det sätt, att man gäfvé uppdrag åt t. ex. Riksdagens revisorer att vid revisionsberättelsen foga förteckning öfver besparingarnas användande. Men det var icke någon möjlighet att kunna få majoritet för en sådan mening inom den afdelning af statsutskottet, der frågan först behandlades, och herrarne veta, att en del af ärendena behandlas något skyndsamt vid slutet af riksdagen, hvartill icke minst bidrager riksdagsmännens egen önskan, att ärendena så skyndsamt som möjligt måtte hinna slutbehandlas. Det är möjligt, att man, om man haft flere dagar på sig, hunnit uttänka något annat förslag, som haft större utsigter till framgång. För närvarande tror jag emellertid, som sagdt, att det är bäst att låta frågan förfalla.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna & slufvudtitlarna.
(Forts.)

Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Ersson* i Vestlandaholm.

Herr Jonsson i Hof: Då skälen för bifall till den föreliggande motionen redan så fullständigt blifvit angifna af två föregående talare, så anser jag mig icke behöfva utförligare bemöta hvad den siste talaren yttrat.

Jag ber dock få påpeka, att hans tanke, att detta värf lätt skulle kunna fullgöras antingen af konstitutionsutskottet eller af statsrevisorerna icke lärer hålla streck, när det kommer till kritan, ty man måste ju räkna med de befintliga förhållandena och icke med hvad man önskar måtte kunna göras af de nämnda korporationerna.

Hvad vidare beträffar hans anmärkning att Riksdagen icke skulle vara synnerligen betjent med en sådan specificifikation på användandet af dessa anslag, derest icke Riksdagen också kunde få fullständigt reda på värdet eller valutan af de af Kongl. Maj:t gjorda dispositionerna eller hvad som för dessa medel ernåtts, så har jag för min del fattat herr Hedins motion så, att med ordet specificifikation icke endast menas siffrorna, utan äfven uppgift om de ändamål, för hvilka de särskilda beloppen blifvit använda. Någon vidare utredning kan Riksdagen naturligtvis hvarken begära eller behöfva, och jag trotsar hvilken som helst att kunna säga, att för det eller det anslaget erhållits en tillräcklig valuta, för ett annat åter en otillräcklig. Sådana upplysningar, som han skulle önska, lär det nog icke vara möjligt vare sig för Kongl. Maj:t eller statsrevisorerna eller konstitutionsutskottet att prestera, utan det beror ju i sista hand på hvar och en sjelf att bedöma, huru vida valutan af det använda beloppet är tillräcklig.

Jag antager för öfrigt, att meningarna icke äro särdeles delade derom, att en sådan specificifikation bör vara af mycket stort intresse för Riksdagen, och jag tror icke, att frågans utgång egentligen hänger derpå, utan den beror väl mera på, huru vida ett bifall till reservationen skulle hafva någon menlig inverkan på Riksdagens arbete och fördröja dess afslutning. Derest Andra Kammaren bifaller reservationen, så måste deraf följa, förutsatt att Första Kammaren bifaller utskottets hemställan i denna punkt, att det antingen skall anställas gemensam votering mellan de båda olika besluten, och i sådant fall

Ang. ändrade bestämnelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna hafvudtillarne.

skulle det kunna hända, att Riksdagens avslutande blefve fördröjdt en dag eller så, eller också kan följden blifva, och det förefaller mig mycket mera sannolikt, att en gemensam votering icke behöfver anställas, utan de olika besluten kunna sammanjemkas. En sådan sammanjemkning tror jag skall vara ganska lätt att åstadkomma, så lätt till och med, att jag tror, att ett sådant förslag redan i afton vid statsutskottets sammanträde skall kunna beslutas för att i morgon föreläggas kamrarna. Det finnes olika vägar att välja vid en sådan sammanjemkning, och jag tager för gifvet, att det icke skall blifva svårt att vinna bifall för någon af dem, då tydligtvis den motsträfvighet, som från Första Kammarens sida visats mot denna sak, måste försvinna, i och med det Andra Kammaren sätter verkställandet af denna utredning som vilkor för Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver besparingarna. Ty vill icke Första Kammaren gå in på en sammanjemkning eller ett afgörande af frågan genom gemensam omröstning, så skulle Kongl. Maj:t icke få någon rätt alls att disponera besparingarna. Den motvillighet, som förefunnits från Första Kammarens sida, måste alltså blifva utbytt mot ganska stor villighet att komma till rätta med frågan, om Andra Kammaren nu bifaller reservationen.

(Forts.)

Jag kan därför icke på något sätt finna, att ett sådant beslut i denna kammare bör föranleda förlängning af riksdagen. Ty dess avslutning beror icke på det arbete, som kommer ifrån statsutskottet, utan den beror egentligen på, huru vida bevillningsutskottet hinner klarera sina skrivelser i de ämnen, hvarom Kongl. Maj:t skall under rättas.

Ingen fara finnes sålunda därför, att Riksdagen behöfver förlängas genom bifall till reservationen; och på denna grund skall äfven jag anhålla om bifall till densamma.

Herr vice talmannen Danielson: Jag vill tillkännagifva, att inom utskottet äfven jag röstat för motionärens förslag. Men jag ansåg frågan icke vara af den vikt, att jag borde reservera mig, då yrkandet på bifall till motionen icke blef utskottets förslag; ej heller ansåg jag, att man kunde allvarsamt sätta i fråga, att nu i Riksdagens sista timme afgöra denna sak genom en gemensam votering.

Om herrarne nemligen gifva akt på, huru frågan föreligger, så se herrarne, att det gäller, att man skulle begära en specifikation öfver de under de senaste fem åren utanordnade medlen på dessa besparingar. Hvad skulle det egentligen tjena till att hafva en specifikation härpå för de fem gångna åren? För dem har Kongl. Maj:t redan fått décharge, och denna har blifvit meddelad, sedan konstitutionsutskottet och statsrevisorerna granskat förvaltningen af ifrågavarande medel och Riksdagen godkänt densamma. Någon betydelse af att få en sådan specifikation för de fem gångna åren finnes sålunda egentligen icke. Hade frågan deremot varit att få in till Riksdagen en sådan uppgift för ett år, för det sista, gångna året, då hade, synes mig, förslaget varit mera lämpligt. Ty jag delar den åsigten, att Riksdagen bör få veta, huru besparingarna användas. Men, såsom jag sagt, anser jag icke frågan nu föreligga i sådant skick, att det varit skäl att reservera sig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Jag tror därför att man

bör låta frågan anstå ett år, ty det är alls ingenting värre å färde nu, än det varit förut. Men om man skulle besluta bifall till motionärens förslag, så är det ju klart, att man icke kan komma till något beslut med mindre än en sammanjemkning eller en gemensam votering, och något sådant kan icke ske förrän i lyckligaste fall på lördag eller kanske nästa måndag. Men da är en stor del af kammarens ledamöter borta, och under sådana omständigheter förfelas effekten af hvad man vill ha fram, i ty att vid tillkomsten af ett sådant grundläggande beslut Riksdagen icke i sin helhet är samlad. Kan det vara lämpligt att för framtiden bygga på ett beslut, som fattats, da knappast en fjerdedel af kammarens ledamöter finnes kvar vid riksdagen? Nej, jag tror att om man vill ha ett sådant beslut, som skall vara grundläggande för framtiden, så bör beslutet också fattas, när Riksdagen i sin helhet är samlad. Jag tycker därför, att man icke bör drifva fram denna fråga så mycket, som man nu synes vilja göra. För öfrigt är saken icke dermed hjälpt, och de oegentligheter, som motionären vill förekomma, lösas ej på det sättet. Jag vill nemligen påpeka, att de dispositioner på allmänna besparingarna, som Kongl. Maj:t beslutat göra, redan äro af konstitutionsutskottet under riksdagens lopp granskade och att för dem Kongl. Maj:t redan erhållit décharge ända till någon viss dag i januari månad detta år. Sedan déchargefrågan sålunda blifvit afgjord, komma statsrevisorerna under oktober och november månader att ingå på vissa saker, för hvilka Kongl. Maj:t redan fått décharge. Det blir tal om ett och annat, som man i statsrevisionen finner vara anmärkningsvärdt. Men statsrevisorerna kunna icke göra någon väsentlig anmärkning, enär statsrådet redan fått décharge meddelad. Sedan har Riksdagen att först året derpå pröfva hvad revisorerna hemställt, och da skall Riksdagen fatta sitt beslut i frågan. Derfor har jag, så länge jag varit i Riksdagen, ansett, att man borde omorganisera hela grunden och bestämma, att denna décharge icke skulle få meddelas annat än vilkorligt, så att först sedan revisorerna granskat och Riksdagen godkänt den statsförvaltning, som under revisionsåret förevarit, décharge skulle få beviljas. Ty annars kunna statsrevisorerna i detta fall ej få fram någon anmärkning, när décharge redan blifvit beviljad. Detta är en oegentlighet, som icke kan ändras på det sätt, som motionären föreslagit, utan endast afhjelpas genom vissa ändringar i grundlagen. Jag tror därför, att det är skäl i att motionären eller någon annan kommer fram med förslaget nästa år, så att man då får det ena i sammanhang med det andra och så att, om man finner någon åtgärd mindre riktig, man kan besluta öfver frågan i hela dess vidd. Men något väsentligt vinnes icke genom den föreslagna specifikationen för de fem gångna åren. Det är att tala om den snön, som föll i fjor. Finge man deremot *ärligen* in en specifikation, då kunde man ju i sammanhang med statsregleringen och Kongl. Maj:ts statsverksproposition se, huru besparingarna blifvit använda af det eller det departementet.

Det var detta, som jag ansåg vara fullt riktigt, och det var därför, som jag biträdde motionären i sådant syfte, men jag gjorde det under förhoppning, att utskottet skulle blifva enigt. Da emellertid utskottet icke blef det, tycker jag icke, att det är skäl att uppehålla Riksdagen

Ang. ändrade
bestämmelser
i fråga om
Kongl. Maj:ts
dispositions-
rätt öfver be-
sparingarna å
hufvudtillarne.
(Forts.)

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositions- rätt öfver besparingarna å hufvud:titlarne. med denna sak eller söka att nu få beslut till stånd, då gauska få af Riksdagens ledamöter äro närvarande. Detta är det öfvervägande skälet för den uppfattning jag har. Jag tror att när det icke föreligger någon särskild anledning, man icke bör söka framtvinga ett beslut, som en stor del af Riksdagens ledamöter icke varit med om. Det är dessa af mig nu nämnda omständigheter jemte det skäl, som herr talmannen anförde, då han företog dessa ärenden till behandling, nemligen påskyndandet af Riksdagens afslutning, som gjort att jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr J. H. G. Fredholm: För min del anser jag att den önskan, som uttalas i motionen, och som vunnit understöd af reservanterna, är förtjent af Riksdagens synnerliga uppmärksamhet. Jag tror, att det icke allenast är önskvärdt utan att det fastmer är behöfligt att få en fullständig specifikation öfver det sätt, hvarpå besparingarna blifvit använda, så mycket mera, som storleken af dessa besparingar alldeles icke är oväsentlig. År 1890 uppgingo utgifterna från besparingarna till omkring 315,000 kronor. Men härvid är att märka, att dessutom hade Kongl. Maj:t till sitt förfogande de medel, som utgå under namn af extra utgifter, hvilka utgifter uppgingo till ett belopp af omkring 140,000 kronor. Detta beträffande utgifterna.

Men reservationerna eller behållningarna på besparingarna gingo år 1890 upp till nära 550,000 kronor, hvaraf synes att det är rätt betydliga belopp, i fråga om hvilka Riksdagen icke vet på hvad sätt de blifvit använda.

Visserligen yttrar utskottet, att det icke torde kunna sägas, att Riksdagen saknar tillfälle att erhålla kännedom om det sätt, hvarpå besparingarna blifvit använda. — Ja, det är möjligt, att det låter sig göra under de nuvarande formerna. Men hittills har det icke blifvit gjort, och jag tviflar på, att det skall kunna gå så lätt för sig att göra som utskottet förmenar.

Utskottet talar i första rummet om konstitutionsutskottet. Men det är mycket som slinter igenom i konstitutionsutskottet, som icke borde göra det. Jag vet speciellt ett fall, då Kongl. Maj:t vid utfärdandet af ett reglemente uti sista punkten af det kongl. brefvet slutade med att gifva i uppdrag åt chefen för ett visst departement att fritt förfoga öfver de medel, som hörde till det i fråga varande verkets förvaltningsområde. — Detta är så vidt jag kan förstå fullkomligt grundlagsvidrigt. Ty beslut om dispositioner af statsmedel kunna ju icke fattas annat än i statsrådet. Det förenämnda fallet gjordes inom statsrevisionen till föremål för anmärkning, fastän anmärkningen icke rigtades mot sjelfva beslutet utan mot det sätt, på hvilket medlen blifvit disponerade. Men anmärkningen kunde icke upptagas, emedan den medelbart var rigtad mot ett regeringens beslut, hvarpå redan erhållits décharge af Riksdagen. Och så var det slut med den saken.

Hvad beträffar den omständigheten, att besparingarna ofta blifvit använda till bestridande af utgifter, hvilka Riksdagen vägrat, så vill jag, till hvad förut i det fallet är nämnt, påminna om, huru Riksdagen ett år, jag minnes icke hvilket, vägrade ett af Kongl. Maj:t begärdt anslag till uppförande af ett magasin vid Ultuna landtbruks-

institut; men när Riksdagen var slutad, anvisade Kongl. Maj:t af besparingarna medel för ändamålet och magasinet byggdes vid Ultuna.

En talare sade, att en specifikation af utgifterna icke skulle vara af synnerligen stort värde, om man icke kunde få del af det resultat, som för utgifterna vunnits. Men jag tror att en blott och bar uppgift om sättet, hvarpå Kongl. Maj:t använt besparingarna, skulle vara af mycket stort gagn. En sådan uppgift skulle i första rummet komma att tjena till att komplettera den kunskap, som man kan förvärfva om statsmedlens användande i sin helhet, en kunskap, som man nu saknar. Om man t. ex. i statsrevisionen får till granskning en sådan räkenskap som bibelkommissionens och finner att den slutar på en fem- à sexhundra kronor, så anser man det icke vara mycket. Men om man sedan finner, att på vederbörande hufvudtitels besparingsfond blifvit utanordnad såsom arvoden till medlemmarne i kommissionen öfver tio gånger så mycket eller omkring 7,000 kronor, så är det klart, att om man i ett fall sådant som detta hade en specifikation öfver utgifterna på besparingarna att tillgå, man då skulle få en bra mycket riktigare uppfattning af hvad kommissionen kostar, än om man blott håller sig till kommissionens räkenskaper.

Samme talare nämnde också, att han befarade, att man genom att begära en sådan specifikation skulle motverka Kongl. Maj:ts benägenhet för att spara — och såg deri en fara. Ja, nå så vara. Men man torde ock kunna säga alldeles motsatsen. Man skulle nemligen kunna vända om satsen och säga, att när Kongl. Maj:t har en så okontrollerad dispositionsrätt öfver besparingarna, ligger deri en viss lockelse att draga in på de ordinarie anslagen så mycket som möjligt för att flytta öfverskotten på besparingarna, samt sedan använda dem till fri disposition.

De två första talarne hafva enligt mitt förmenande på ett så tillräckligt tydligt sätt utvecklat önskvärdheten och behöfligheten af att man får till stånd en sådan specifikation som den föreslagna, att jag icke längre skall upptaga kammarens tid med att gifva några ytterligare skäl därför. Jag vill endast nämna att jag tror, att det skulle vara ett mindre lyckligt sätt att lösa frågan, om man, såsom en talare sade, skulle gifva Riksdagens revisorer i uppdrag att upprätta förteckning öfver utgifterna på besparingarna. Det kunde icke tillgå på annat sätt, än att revisorerna finge anställa nya tjenstemän. Men jag tror att det arbetet lämpar sig bättre för statskontoret, med de tjenstemän, som det har att tillgå. Då blefve det säkert billigare och säkrare gjordt, och det skulle icke heller inkräkta på statsrevisorernas tid, som är tillräckligt upptagen ändå.

Jag anhåller om bifall till reservationen.

Herr Hedin: Det är alldeles riktigt, som den siste talaren nämnde, att just den nuvarande dispositionsrätten öfver besparingarna lockar Kongl. Maj:t att icke behörigen använda de af Riksdagen beviljade anslagen för de af Riksdagen fastställda ändamål, detta i syfte att *arrangera* besparingar i strid mot gällande bestämmelser, som säga, att Kongl. Maj:t icke eger att använda några förväntade, några möjliga besparingar, utan blott redan befintliga och — såsom orden

Ang. ändrade
bestämmelser
i fråga om
Kongl. Maj:ts
dispositions-
rätt öfver be-
sparingarna å
hufvudtitlarne.
(Forts.)

Ang. ändrade lydta — »till beloppet kända» besparingar. Så gick det till, när Kongl. Maj:t föll på den idéen att bygga ett nytt hus åt sjökartekontoret. Sedan Kongl. Maj:t fastställt utgifter och plan för sjömåttningar under ett visst år, beslöt Kongl. Maj:t några månader derefter att inställa en del af dessa måttningar, för att på detta sätt bereda besparingar, som skulle användas till byggande af ett hus åt sjökartekontoret. Som sagdt, den siste talarens anmärkning synes mig vara fullt riktigt.

(Forts.)

Den näst siste ärade talaren åter har tydligen missförstått syftet med min motion. De anmärkingar, som han framställt angående förhållandet mellan statsrevisionens och konstitutionsutskottets granskningsrätt, äro nog lika rigtiga som viktiga. Emellertid skulle det icke tjena till något, att jag åtminstone motionerade om ändring derutinnan; jag tviflar på, att ens den näst föregående talaren sjelf skulle kunna åstadkomma någon förändring i det fallet, så länge vi ha den der kinesiska muren der borta, som sätter sig emot alla förnuftiga reformer.

Hvad nu angår det påståendet, att, om vi fattade beslut i den rigtning, som jag föreslagit och reservanterna tillstyrkt, detta beslut skulle hafva mindre auktoritet derför, att en del af Riksdagens ledamöter till äfventyrs vore bortresta vid beslutets fattande, så vill jag endast erinra derom, att giltigheten af ett riksdagsbeslut i ingen mån förringas derutaf, att en del ledamöter svikit sin pligt att stanna till riksdagens slut och varit frånvarande, då beslutet tillkommit. Men det är för resten i detta fall ingen fara för något dylikt, då Riksdagen genom denna åtgärd icke behöfde förlängas något utöfver den tid, den eljest skulle räcka. Den värsta faran är den, att det skulle kunna tänkas, att i Första Kammaren, der man i allmänhet är mera reslysten än i den andra, ett större antal reser sin väg och utsigten derför blifver så mycket större för Andra Kammaren att segra i en eventuel gemensam votering i denna fråga. Det är betänkligt nog, det medger jag; men i mina ögon är denna betänklighet icke af den beskaffenhet, att jag på grund deraf skulle kunna föränledas att frångå mitt yrkande.

Här har det vidare sagts af den näst föregående talaren: hvad skall det tjena till att upprätta en specifikation för de föregående fem åren; det är ju att tala om den snön, som föll i fjor. En sådan specifikation har jag ansett erforderlig af det enkla skäl, att, då jag uppgifvit syftet med min motion vara det, att Riksdagen skulle sättas i tillfälle att vinna tillförlitligt besked om, huruvida någon förändring borde vidtagas i de nu sedan 50 år tillbaka gällande regler för Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver hufvudtitlarnes besparingar, jag trott, att ett sådant omdöme icke borde fällas med ledning af erfarenheten för allenast ett enda år, utan för en följd af år. Det är det enkla skälet för detta förslag. Men nu har, som jag sade, den näst föregående talaren utgått fran ett stort missförstånd beträffande min motions syfte. Detta har jag nyss nämnt. Och då jag för en stund sedan hade ordet, lade jag dertill, att Riksdagen genom en dylik specifikation bättre sättes i tillfälle att pröfva de af Kongl. Maj:t framställda anslagsfordringarna. Deremot är syftet med att få en sådan specifikation, en sådan redogörelse alls icke och kan rimligen icke vara att derigenom få ett medel till att ställa statsråd inför riks rätt t. ex.,

så att de blifva dömda från lif, ära och gods. Nej, det är icke alls motionens syfte.

Statsutskottets vice ordförande yttrade, om jag fattade hans mening rätt, att statsutskottets yttrande öfver min motion framkommit i rätta ögonblicket och i rätta sammanhanget och att det icke varit lämpligt att lösbryta denna fråga från statsregleringsutlåtandet. Dertill är tillräckligt att svara, att ett bifall till denna hemställan om bestämmelser och föreskrifter, utaf hvilka Kongl. Maj:ts fria dispositionsrätt öfver besparingarna hädanefter skulle blifva beroende, icke inverkar med ett öres minskning eller ökning på statsregleringen. Sådant är sambandet mellan den fråga, som jag här väckt till lif, och statsregleringsbetänkandet.

Han förmenade också, att det icke lünder till någon synnerlig upplysning att få en *naken* uppgift på, huru Kongl. Maj:t använt besparingarna. Uppgiften behöfde icke vara så alldeles naken ändå. Det skulle t. ex. komma att heta, att Kongl. Maj:t den och den dagen på det och det departementets föredragning beviljat den och den summan på de och de besparingarna för det och det ändamålet. Det är icke någon oväsentlig upplysning att få denna uppgift. Ty först derigenom blefve man satt i tillfälle att göra, hvad talaren ansåg att man egentligen och i främsta rummet borde göra, men som man nu icke kan göra, nemligen efterforska, hvilka samhällsnyttiga resultat, som vunnits genom de anslag Kongl. Maj:t på det sättet beviljat. Han tog ett exempel och sade: antag att Kongl. Maj:t gifver ett anslag åt en person för att denne skall få resa i utlandet och studera det eller det ämnet. Det är då af vigt att få reda på *resultatet* af hans forskning och undersökningar, men deremot ligkiltigt, om man får höra, hvad han fått för belopp i penningar att bestrida sina resekostnader med. Detta senare är dock icke så ligkiltigt. Man vill allt i allmänhet gerna bedöma kostnaden i förhållande till resultatet och resultatet i förhållande till kostnaden. Men vi hafva ju icke någon anledning att efterforska resultatet af ett företag, om hvilket vi icke hafva någon kännedom. Hvad Kongl. Maj:t utanordnar på besparingarna, det veta vi icke något om, och da kunna vi ju icke anställa några efterforskningar angående resultatet i det afseendet.

En och annan gång kan man väl få veta, huru besparingar användas, och det händer kanske icke så sällan, att det går till på följande sätt. Kongl. Maj:t beviljade t. ex. ett anslag åt en person, för att han i utlandet skulle få studera den och den viktiga frågan. Valet af person väckte, vågar jag tro, allmän förvåning. Personen reste. Hvad han studerade, vet hvarken jag eller någon annan. Sent omsider afgaf han en s. k. reseberättelse, hvilken var af den beskaffenhet, att när jag, som hört något talas om den och, äfven om jag det icke gjort, skulle hafva haft mina misstankar beträffande densamma, infann mig i civildepartementet för att få studera den, det befans vara alldeles omöjligt att komma öfver den. När jag sedermera i konstitutionsutskottet, der en fråga var före, som rörde samma person och hvilken stod i samband med nyssnämnda reseberättelse, begärde, att konstitutionsutskottet skulle infordra berättelsen, afslog naturligtvis utskottet denna hemställan; ty berättelsen var i sjelfva verket af den beskaf-

Ang. ändrade
bestämmelser
i fråga om
Kongl. Maj:ts
dispositions-
rätt öfver be-
sparingarna å
hufvudtitlarna.
(Forts.)

Ang. ändrade fenhet, att den icke gerna kunde tillätas komma under människors ögon. — Jag minnes också ett annat liknande fall. Jag syftar här på en resa, som företogs af en numera i de förenade rikenas tjänst högt uppsatt person. Han reste på statens bekostnad till en internationel konferens af den beskaffenhet, att nog förundrade jag mig och äfven många andra öfver, att man kunde falla med sitt val på en i öfrigt utan tvifvel högt förtjent person, men som emellertid antagligen var på det området alldeles oerfaren. Någon berättelse har sedan icke blifvit offentliggjord.

(Forts.)

Detta är ett par exempel, då man *vet* att Kongl. Maj:t använt medel för sådana ändamål, som den ärade talaren nämnde. Men hur Kongl. Maj:t i allmänhet använt besparingarna, vet jag icke, och icke heller Riksdagens ledamöter i allmänhet. Huru skola de då kunna företaga den forskning efter resultatet, som den ärade talaren nämnde om?

Jag anhåller fortfarande om bifall till reservanternas förslag.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad som anförts såsom skäl för att icke bifalla reservationen, får jag säga, att jag icke kan annat än uttala min förvåning öfver, att man framkommit med sådana skäl, som att det icke skulle vara lämpligt, att Riksdagen nu så nära sitt slut fattar ett dylikt beslut. Detta skäl skulle då gälla för alla tider beträffande ett sådant ärende, som till följd af sin beskaffenhet måste afgöras vid riksdagen slut. Jag kan för min del icke finna annat, än att Riksdagen bör behandla alla ärenden med allvar och grundlighet, vare sig de förekomma till afgörande vid riksdagens början eller vid dess slut. Ej heller kan jag se något skäl för afslag å reservanternas hemställan deruti, att anledning är att befara, det kamrarnes ledamöter aflägsna sig från riksdagen, innan den ännu nått sitt slut. Tvärt om hoppas jag, att kamrarnes ledamöter kvarstanna på sin post, så länge det behöfs och icke öfvergifva riksdagsarbetet, innan det upphört. Vi se ju också, att icke några ledigheter i nämnvärd omfattning blifvit beviljade, vare sig i ena eller andra kammaren. Dessutom vill jag påpeka, att Första Kammaren i dag bordlagt detta ärende för andra gången, synbarligen i syfte att sedan antaga samma beslut, som Andra Kammaren nu fattar. Det är ju naturligt, att det icke å Första Kammarens sida bör finnas några som helst betänkligheter mot att gå in på ett förslag, som innehåller ett så billigt vilkor, som här är ifrågasatt och som i sjelfva verket icke innebär något annat, än att Riksdagen fordrar en *utredning* angående besparingarnas användning.

Derför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson från Stockholm förklarade sig instämma med herr Ljungman.

Herr Lasse Jönsson: Herr talman! Den föregående talaren må förvåna sig huru mycket som helst öfver, att man anfört såsom skäl för afslag å motionen, att vi nu befinna oss i riksdagens sista timme. Det finnes väl ingen, som icke ger oss rätt i den punkten.

Och det är en allvarsam sak. Det må vara huru klandervärdt som helst, att ledamöter resa utan permission; men ett stort antal riksdagsmän har redan rest, och många flere komma att resa snart nog, vare sig Riksdagen fattar det ena eller andra beslutet i denna fråga. Herr Olof Jonsson tröstade oss med det, att, i händelse denna kammare skulle bifalla reservationen, statsutskottet redan i afton skulle kunna fatta beslut om sammanjemkning. Det kan nu mycket väl gå för sig. Men denna sammanjemkning kommer Första Kammaren i alla fall icke att gå in på. Och huru få riksdagsmän än äro kvar, så, om — såsom jag antager — Första Kammaren afslår sammanjemkning, återstår ändå en ny historia: gemensam votering måste företagas; och då dröjer det fördenskull en och två och kanske tre dagar längre än annars med riksdagens avslutande. De, som nu äro intresserade af att få en skandal till stånd, de böra förstås hålla på motionärens förslag och ställa till en gemensam votering i nästa vecka, då knappast åttondedelen af hela antalet riksdagsmän finnes kvar här. Men är den då så viktig och angelägen denna fråga? Då den nu hvilat i 50 år eller längre, spelar den väl icke en så stor roll, att den ovilkorligen måste nu lösas. Jag kan åtminstone icke finna, att så är förhållandet; och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om Kongl. Maj:ts dispositiönsrätt öfver besparingarna å hufvudtitlarna.
(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 12:te punkten af memorialet n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herr P. Andersson m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen utföll med 108 ja mot 70 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckta förslag om åtgärder för spridande inom landet af svenska statens obligationer.

Utskottet hemställde, att herr *G. Elowsons* i ofvanberörda syfte inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 117 och 118, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Elowson*: Det synes mig böra vara ett synnerligen viktigt föremål för statsmagternas uppmärksamhet att småningom placera någon del af Sveriges statsskuld inom landet. För att detta syftemål måtte i någon mån befrämjas på lagstiftningens väg, har jag väckt mina motioner. Det syfte, jag sålunda velat vinna, kan sägas vara väsentligen ernådt genom de beslut, som redan äro fattade. För några dagar sedan beslöts nemligen med anledning af nu ifrågavarande motioner, att en förändring i reglementet för riksbanksfullmäktige skulle företagas i så måtto, att fullmäktige skulle erhålla bemyndigande att förmedla försäljningen af obligationer så väl inom som utom landet. Derigenom är det således intet hinder för fullmäktige i riksbanken att meddela afdelningskontoren tillåtelse att verkställa denna försäljning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret å sin sin sida hafva afgifvit den förklaringen, att de anse sig enligt gällande reglemente oförhindrade att ombesörja den försäljning af obligationer inom landet, som blifvit ifrågasatt. Och då de derjemte uttala sig för fördelen af att obligationer säljas, så vidt möjligt är, inom landet, så är dervid ingenting vidare att göra.

Det sammansatta utskottet har äfvenledes uttalat sig för, att den frihet, som fullmäktige i riksgäldskontoret anse sig hafva att på lämpligaste sätt i hvarje särskildt fall ombesörja försäljningen, bör å dem bibehållas. Detta är också öfverensstämmande med det syfte, jag velat vinna genom mina motioner. Det kan naturligtvis icke hafva varit min mening att på något sätt förpligta dem att på det eller det sättet gå till väga, utan endast att de måtte hafva tillåtelse att genom riksbanken åstadkomma en försäljning. Då nu detta syfte, så vidt på lagstiftningens väg kan ske, är vunnet, har jag icke något särskildt yrkande att göra. Jag vill endast sluta med att uttala den förhoppningen, att kapitalisterna inom landet småningom må gå i författning om att köpa sådana obligationer, hvarigenom det stora målet, att statsskulden småningom måtte blifva inhemska, skulle realiseras.

Herr *Gumælius*: Då jag delar den siste ärade talarens förhoppning, att hans motioner, hvilka i viss mån vunnit understöd så väl af riksgäldskontoret för dess del som af Riksdagen för dess del genom ett härmed beslågtadt beslut på bankoutskottets föredragning, sålunda skola leda till god verkan, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Efter föredragning vidare af bevillningsutskottets memorial n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 120:de punkten af bevillningsutskottets betänkande n:o 9 angående tullbevillningen, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

I sammanhang härmed tillkännagaf herr talmannen, att gemensam omröstning öfver den sålunda godkända voteringspropositionen komme att ega rum vid början af morgondagens sammanträde.

§ 7.

Föredrogs och bifölls bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af väckt motion angående särskild tilläggsbevillning till betäckande af minskning i statsinkomster, föranledd af ändringar i vissa delar af tullbevillningen.

§ 8.

Likaledes bifölls sammansatta stats- och bankoutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 2, i anledning af väckt förslag om ändring i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

§ 9.

I ordningen förekom sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckta förslag dels om ändring i gällande instruktion för Riksdagens revisorer, i hvad som rör deras befattning med statsverket, dels om antagande af instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Efter föredragning till en början af *mom. a)*, deri utskottet hemställt, att Riksdagen måtte antaga ett inom utskottet uppgjort förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken, begärdes ordet af

Herr Gumælius, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att denna temligen långa instruktion, som förut varit behandlad här i kammaren, måtte föredragas på det sätt, att endast paragrafernas nummer uppläsas. Jag har i öfrigt intet yrkande att göra.

Denna hemställan bifölls.

Det uppgjorda instruktionsförslagets särskilda bestämmelser blefvo härefter af kammaren godkända.

Mom. b) och c).

Biföllos.

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 19, i anledning af väckta motioner om införande af progressiv beskattning.

Punkten 1.

Bifölls.

*Ang. införande
af progressiv
beskattning.*

Under *punkten 2* hemställde utskottet:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, derest i och för ett fullständigt eller bättre ordnande af vårt försvar eller för annat statsändamål förhöjning af nu befintliga eller införande af nya skatter skulle erfordras, Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, dels huruvida icke den direkta skatt, som för närvarande utgår såsom bevillning af inkomst, skulle lämpligen kunna höjas och så ordnas, att den bestämdes att utgå med viss procent högre för den större och lägre för den mindre inkomsten eller olika för olika slag af inkomst, dels ock huruvida icke för ofvanberörda ändamål arfskatten skulle kunna i vidsträcktare omfattning än hittills tagas i anspråk, samt i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga dels förslag till ändrade bestämmelser i afseende å arfskatten, dels ock, i sammanhang med förslag ej mindre till fortsatt afskrifning af grundskatterna samt lindring i rustnings- och roteringsbesvären än äfven till deraf föranledda ändringar i grunderna för nu gällande fastighetsbeskattning, förslag till de förändringar i bevillningsförordningen, som för vinnande af berörda syftemål kunna erfordras.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *Bokström*, hvilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla:

att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke en lämplig arfskatt borde i vidsträcktare mån än hittills för statens behof tagas i anspråk, och i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade bestämmelser i afseende på sådan beskattning, och dels äfven, i sammanhang med förslag till ej mindre fortsatt afskrifning af grundskatter samt lindring af rustnings- och roteringsbesvären än äfven till deraf föranledda ändringar i grunderna för nu gällande fastighetsbeskattning, förslag till de förändringar i gällande bestämmelser angående bevillning för inkomst af kapital och arbete, som med bibehållande af proportionella skattebidrag kunna för berörda syftemål erfordras.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Bokström*: På det att kammarens beslut, som jag antager kommer att utfalla i öfverensstämmelse med utskottets förslag, icke skall blifva alldeles enhälligt, anhåller jag, herr talman, att få anmäla min derifrån afvikande mening. Skälen härtill äro i hufvudsak anförda i den reservation, som bifogats utskottets betänkande.

Det skäl, som man allmännast får höra af dem, som på senaste tiden blifvit så ifriga för införande af progressiv beskattning, är, att andra kulturstater begagna denna skatteform, och att vi därför böra skynda oss att tillägna oss densamma.

Jag tror, att de, som så talat, hafva underlåtit att taga kännedom om vårt lands och andra länders förmögenhetsstatistik, ty det är en högst väsentlig skillnad, som der framträder dem emellan. I Tyskland, som ju i många hänseenden är en mönsterstat för oss, äfvensom i England är det en mycket stor skillnad i förmögenhetsförhållandena, hvilken alldeles icke har någon motsvarighet i vårt land. Vill man då vinna de resultat, som i dessa länder kunna uppnås, nemligen att få en väsentlig tillökning i inkomstbeskattningen på samma gång man åstadkommer en lindring för de små inkomsttagarne, är det alldeles oundvikligt att i vårt land göra progressionen så skarp, att den måste blifva alldeles olidlig. Ser man nemligen efter, huru det förhåller sig med antalet skattskyldige i vårt land, så finner man, att ända till 89 proc. af dem, som betala inkomstskatt, äro sådana, som hafva bevillningsafdrag och följaktligen icke hafva högre årlig inkomst än 1,800 kronor. Progressionen, som skall utjemna en ökad lindring på de små skattegifvarne och på samma gång tillföra statskassan ökade inkomster, skulle således träffa de återstående 11 proc.

Då jag alltså tror, att denna beskattning i statsfinansielt hänseende skall komma att lemna ett högst otillfredsställande resultat och jemväl förhindra den lättnad i den indirekta beskattningen, hvarpå de mindre skattskyldige hafva ett oafvisligt kraf, har jag för min del icke kunnat dela utskottets mening i detta hänseende, och jag får därför med hänvisning i öfrigt till min reservation anhålla, att kammaren måtte besluta en sådan skrivelse till Kongl. Maj:t, som innefattas uti klämman i min reservation.

Herr J. H. G. Fredholm: Den nästföregående ärade talaren, som yrkade bifall till sin reservation, har uti denna angifvit skälen, hvarför han icke kunnat vara med om en progressiv beskattning. Det förslag, han i sin reservation framställt, skiljer sig dock endast i detta hänseende från utskottets, så vidt jag förstår. Såsom skäl, hvarför han ej vill vara med om progressiv beskattning, anför han i sin reservation, att vi i början af detta århundrade hade progressiv beskattning; men att missbelåtenheten dermed blef så stor, att den efter några år borttogs. Tillika anför han det yttrande, som en komité år 1859 afgaf rörande olämpligheten af progressiv beskattning. Men dessa två skäl: erfarenheten från början af detta sekel och den återopade auktoriteten, hafva förlorat, såsom jag tror, ej obetydligt i vikt och betydelse genom de bevillningslagar, som sedan dess antagits i andra länder, der progressiv beskattning tillämpas. Den senaste lagen af detta slag var den, som antogs i juni 1891 i Preussen; och, så vidt jag kunnat finna, lär man i Tyskland ej vara missbelåten med denna lags verkningar, utan anser lagen snarare erbjuda många fördelar.

Talaren återopade slutligen ett skäl — det enda han här anförde. Det var att det skulle kunna vara lämpligt att införa progressiv beskattning i länder, der förmögenheten vore större än i Sverige. Om

Ang. införandet således kunde vara en fördel att ha progressiv beskattning i Preussen och England, så vore det icke därför sagdt, att samma fördel skulle tillkomma oss, och detta därför att vi sakna de stora förmögenheter, som finnas i förenämnda länder. Jag kan icke förstå att detta argument har den ringaste betydelse. Ty om skatten är progressiv från det minsta inkomstbelopp som skattlägges och uppåt, så kan det väl göra detsamma, huru långt upp på skalan man kommer. Det är ju för statsinkomstens skull lyckligt, om man kan komma högt upp, men systemet rubbas icke alls derigenom, att man skär bort de högsta skattebeloppen. Jag kan icke förstå, att frånvaron af stora förmögenheter har någon annan betydelse än den, att man då icke kan bereda statsverket så stora inkomster af den direkta beskattningen som i annat fall. Icke heller kan staten ernå större skattebidrag genom att antaga proportionel beskattning.

Han påpekade också, hvad som i hans ögon vore för en rättvis skattläggning af större vigt än den progressiva beskattningen, nemligen att man borde tillse, att de mindre inkomsttagarne blefve lättade i sina skattebördor. Men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på, att i samma mån man befriar en större del af samhällets medlemmar från inkomstskatt, det vill säga i samma mån man höjer det skattefria existensminimum, blir det också nödvändigt att höja skatten för de öfriga skattdragarne, så vidt man genom beskattningen skall få in samma statsinkomst. Om man det gör, så frågas, är det då billigt och rättvist att äfven höja skatten för dem, hvilkas årsinkomster icke öfverstiga ett normalt medeltal? Detta lär väl ingen kunna påstå. För att erhålla en icke minskad statsinkomst måste man således höja skatten för dem, som ha större inkomster än det normala medeltalet, och då kommer man ovilkorligen just till den progressiva beskattningen.

För öfrigt kan det för närvarande vara öfverflödigt att yttra sig om den ena eller andra skatteformens fördelar, då ju utskottet icke begärt annat, än att denna fråga måtte göras till föremål för en utredning. Och denna begäran måtte väl — om någon — vara befogad, då man af utlandets exempel ser, huru denna skatteform alltmer vunnit insteg. Att få en utredning till stånd torde vara viktigt icke minst på grund af de skäl, som af den ärade reservanten anförts. Med anledning häraf ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herrar *Jansson* i Krakerud, *G. Ericsson* från Stockholm, *Hammarström* och *Aström* instämde häruti.

Herr *Petersson* i Runtorp: Jag begärde ordet för att yrka afslag så väl på utskottets hemställan som äfven på herr *Bokströms* reservation. Jag tror nemligen icke, att Kongl. Maj:t behöfver någon underrättelse om dessa förhållanden, utan jag är fullt öfvertygad om, att Kongl. Maj:t sjelf hittar på de nya skattetitlar, som erfordras, Riksdagens bön förutan. Jag yrkar därför afslag på så väl utskottets som reservantens hemställan och anhåller om proposition på detta yrkande.

Herr greve *Hamilton*: I olikhet med den siste ärade talaren vågar jag tro, att det vore synnerligen lämpligt, om Riksdagen gifve

Kongl. Maj:t en underrättelse om sin uppfattning i denna fråga. Sär-*Ang. införande af progressiv beskattning.* skildt synes ett sådant uttalande påkalladt, när man erinrar sig det anförande till statsrådsprotokollet, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hade i fråga om huru ökade statsinkomster bort beredas i händelse försvarsfrågan gått igenom. (Forts.)

Jag begärde eljest ordet hufvudsakligen för att fästa uppmärksamhet på en meningsskiljaktighet inom utskottet, som synes så pass märklig, att den förtjenar särskildt framhållas. Såsom herrarne behagade finna, hafva i utskottsbetänkandet n:o 19 samtliga Andra Kammarens ledamöter, med undantag af en, yrkat att Riksdagen skulle uttala sig för så väl progressiv arfskatt som progressiv inkomstskatt. Deremot hafva samtliga ledamöter af Första Kammaren, med undantag endast af utskottets ordförande, reserverat sig och yrkat, att något uttalande för progressiv inkomstskatt icke borde ega rum. Detta i betänkandet n:o 19. Men så komma vi till betänkandet n:o 20, som handlar om progressiv värnsskatt. Der hafva samtliga ledamöter af utskottet, med undantag af två från Första Kammaren afstyrkt förslag om progressiv värnsskatt, likväl under yttrande af starka sympatier för detta slags skatt, som ju dock ej skulle vara annat än en progressiv inkomstskatt, pålagd för samma ändamål som den progressiva inkomstskatt, som afhandlas i betänkandet n:o 19; och till stöd därför åberopa dessa samma herrar, som reserverat sig mot betänkandet n:o 19, ett utlåtande, som afgafs i fjor af utskottet, uti hvilket det bland annat säges, att »befogenheten af en skatteform, som aldeles särskildt tager hänsyn till skatteförmågan, torde minst kunna bestridas, då det gäller skatter för täckande af utgifter i och för försvaret. De, hvilka ega mera att försvara, torde ock böra underkasta sig större uppoffringar för försvaret, än de mindre bemedlade. Anlitandet af denna skatteform skulle därför säkerligen i icke ringa mån öka utsigterna till en snar och lycklig lösning af försvarsfrågan. Dessutom får ej förbises, att hvarje betydande utvidgning af försvaret antagligen alltjemt hos oss kommer att göras beroende af och sammanhängande med en afskrifning af våra grundskatter; och det synes då billigt och för ett väl afvägdt skattesystem erforderligt, att dessa skatter ej uteslutande kompenseras med konsumtionsskatter, utan åtminstone i någon mån ersättas med förmögenhetsskatter. Framläggandet af ett nytt förslag om ordnandet af vårt försvar torde således böra föregås af en noggrann pröfning, om och i hvilken form en sådan beskattning, som af motionärerna föreslagits, bör ifrågakomma.» Derefter tillägger utskottet i år, att man behöfver icke för närvarande yttra sig om den frågan, då, säger utskottet, »antagas kan, att för den händelse Riksdagen bifaller utskottets, med anledning af andra inom Riksdagen väckta förslag, gjorda hemställan om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande för Riksdagen af förslag till förändringar i vårt beskattningssystem, som för ordnandet af vårt försvar eller för annat statsändamål kunna påkallas, Kongl. Maj:t icke underlåter att jemväl taga i öfvervägande frågan om en sådan skatteform, som den af motionärerna nu ifragasatta.»

Så vida man icke vill antaga, att dessa herrar ändrat åsigt under tiden mellan de båda betänkandenas handläggning, hvilket dock synes fast otroligt, har man svårt att värja sig för den misstanken, att deras

Ang. införande i betänkandet n:o 20 uttalade sympati för den progressiva värnskatten af progressiv i själfva verket icke är något annat än ett litet koketteri.

beskattning.

(Forts.)

I öfrigt ber jag endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr talman! Vi skola icke aflåta en skrifvelse, vare sig sådan som bevillningsutskottet föreslagit eller sådan som reservanten vill ha den, därför att — sade den ärade ministerielle talare som nyss hade ordet — Kongl. Maj:t nog ändå själf »kan hitta på» nya skatteformer! Ja, så kort tid efter det den nya tulltaxan blifvit voterad, och så kort tid efter att vi hört chefen för finansdepartementet från sin plats på statsrådsbänken tala om en hel mängd nya skatteformer, om maltskatt, stämpelskatt o. s. v., så betvivlar jag visst icke heller, att Kongl. Maj:t nog kan »hitta på» nya skatter. »Hitta på» — det är verkligen ordet, ehuru jag icke skulle tillåtit mig att om Kongl. Maj:t använda ett så försmädligt uttryck. Men Kongl. Maj:t hittar *icke* på sådant, som vi andre kunna vara med om; därför skall jag för min del anhålla om bifall till utskottets förslag.

Jag kan icke underlåta, herr talman, att inlåta mig på ett litet fälttåg mot min ärade vän, reservanten inom utskottet. Han har förordat hvad han kallar en jemlik eller proportionel beskattning. Med anledning deraf tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på, att, så länge man stannar vid det uttrycket utan något vidare tillägg, man i själfva verket icke har sagt något. Proportion uttrycker ett förhållande, en relation, en jämförelse mellan tvenne föremål, tvenne egenskaper, kort sagdt mellan tvenne termer. Men när jag då kallar beskattningen proportionel utan att hafva nämnt den andra termen, med hvilken den skall jämföras, så har jag i verkligheten intet sagt.

Nu förstår jag mycket väl, att reservanten lika som andra mena en beskattning proportionel till inkomstbeloppet. Men de säga icke ut detta, ty genom att säga ut detta, skulle man i själfva verket fästa uppmärksamheten på, hvilken rå och orättvis skatteform det är. En skatt blir rättvis i den mån den är proportionel till *skatteförmågan*. Men inkomstbeloppet utgör icke det enda, det är icke det korrekta uttrycket af skatteförmågan, det är blott *en* af de faktorer, med ledning af hvilka skatteförmågan kan bedömas. Något annat minst lika viktigt som själfva beloppet af inkomsten är inkomstens varaktighet, trygghet och påräknelighet. Det är icke möjligt att motbevisa det påståendet, att den skatteförmåga hos en inkomst, som beror på den arbetskraft man har i dag, men som i morgon kanske förstöres genom olycksfall, icke är lika stor som den skatteförmåga, hvilken ligger i en inkomst af fastighet eller kapital, hvilken inkomstkälla bevaras, så vida jag icke rent af vräker bort den, icke blott i min tid, utan äfven efter min död perpetueras och kan perpetueras i oändlighet. Det är den skilnaden, att den som har en inkomst af detta senare slag betryggar på ett helt annat sätt de efterlevandes försörjning och sin egen försörjning på ålderdomen än den, som måste taga af sin till äfventyrs ytterst knappa arbetsinkomst och göra afsättningar för att betrygga sin ålderdom eller hafva något att lemna åt de efterlevande. Deraf torde tydligen framgå, att man icke kan säga, att med inkomstbeloppet allenast man har angifvit skatteförmågan, skattekraften, utan

beloppet såsom sådant blir blott en af de faktorer, efter hvilka skatte-*Ang. införande* förmågan kan bedömas. Derifrån ledes man till olika beskattning af *af progressiv* olika inkomstkällor, såsom också blifvit i flera länder med framgång *beskattning.* genomfördt. (Forts.)

Säkert är vidare, att, om jag håller mig blott till inkomstbeloppet, jag kan icke säga, att beskattningen blir rättvis, när jag tager ut samma procent i skatt af de olika skattebeloppen, ty skatteförmågan växer med ökade inkomster både relativt och absolut. Jag skall icke besvära kammaren mer än ett par minuter, om kammaren och herr talmannen behaga tillåta mig att i allra största korthet återgifva i öfversättning hvad den kände och allmänt ansedde nationalekonomen Fr. J. Neumann, professor vid universitetet i Freiburg in Breisgau, i sitt arbete »Die progressive Einkommensteuer» anför för att belysa detta förhållande. Han säger: »Att 1,200 thaler i årlig inkomst förhåller sig till 12,000 thaler i årlig inkomst på samma sätt som båda summornas återstoder, när man från hvardera summan afdragit en tiondedel — *det* är ganska riktigt. Men tager jag i betraktande, att 1,200 thaler knappt räcka till uppehållet för en tjänstemannafamilj af medelklass och till den uppfostran åt barnen, som anses nödvändig, medan 12,000 thaler om året är en så stor inkomst, att tusen thaler mer eller mindre dervid spelar ingen betydande roll, så kan jag icke säga, att de ifrågavarande, med hvarandra jemförda personernas läge blir relativt ungefär detsamma, när jag från tjänstemannen med 1,200 thaler årligen tager 120 och från kapitalisten med 12,000 thaler tager årligen 1,200 thaler. Den senare begär några dumheter mindre, inskränker något litet sin böjelse för nöjen eller lyx, *eller* om han är af det slaget, att han ädelmodigt beskattar sig sjelf genom att understödja behöfvande medmenniskor eller dylikt, gifver han framdeles ut något mindre till ändamål af detta slag, eller slutligen lägger han årligen något mindre till sitt kapital. Det må vara dermed huru som helst, hans yttre läge kan i grunden deraf icke lida en ändring, liknande den, i hvilken en tjänsteman befinner sig med en aflöning af det nämnda beloppet, när det säges honom: 'Från och med i morgon har du icke 1,200 årligen till ditt förfogande, utan endast 1,080'. Denne tjänsteman, som blir af med dessa 120 thaler, får således alls icke skatta i samma proportion som kapitalisten, från hvilken man tagit samma procent.

Det synes mig vara absolut visst, att, när det är fråga om att få en förnuftig och rättvis inkomstskatt, man har de tvenne omständigheterna att taga hänsyn till, nemligen dels inkomstkällornas olikhet, dels den omständighet att högre inkomster — i allt fall när de komma öfver ett visst belopp — ha större skatteförmåga både relativt och absolut än lägre. Det är i sjelfva verket förvillande och skadligt att tala om en proportionel inkomstskatt, när man dermed menar, att det skall vara samma proportion mellan alla inkomstbelopp och skatter. Detta emedan ordet proportion nog låter mycket bra i mångas öron, men är särdeles förvillande, när man icke menar något annat än en viss, lika proportion till inkomstens belopp. Inkomstbeloppet är *en* faktor, men icke den enda och icke ens alltid den viktigaste för bedömande utaf

Ang. införandeskatteförstågan. Jag ber att få anhålla om bifall till utskottets för-
af progressiv slag.
beskattning.

(Forts.)

Med herr Hedin instämde herrar *Wavrinsky, Fr. Berg, Olsson* från Stockholm, *von Friesen, Höjer, Hammarlund, Aulin, Hahn, Persson* från Arboga, *Svensson* från Karlskrona och *Nydahl*.

Herr Bokström: Jag är grefve Hamilton tacksam för hans erinran om den motsägelse, som förefinnes derutinnan, att betänkandet om progressiva värnskatten saknar anteckning om min skiljaktiga mening i fråga om motiveringen. Jag erkänner min försummelse att icke ha låtit anteckna den, men mina kamrater i utskottet kunna, såsom jag hoppas, intyga, att jag äfven i denna del var af skiljaktig mening med utskottets majoritet. Med anledning af hvad den senare ärade talaren på stockholmsbänken sade, skall jag icke försöka öfvertyga honom och de med honom liktänkande. Det kan jag icke, men jag får bekänna, att jag hvarken blifvit öfvertygad af honom eller af hvad jag i riksdagsbiblioteket kunnat inhemta af anhängarne för den progressiva beskattningen. Jag har funnit, att bland framstående nationalekonomer, för hvilka den ärade talaren säkerligen har aktning, finnas mycket delade meningar, huruvida den proportionella eller den progressiva beskattningen är den rigtiga. Särskildt har jag fäst mig vid en framstående nationalekonom, nemligen fransmannen Leroy Beaulieu, som i ett arbete, utgifvet år 1891, således af alldeles förskt datum, behandlat denna fråga och hvaruti han synes gifva goda skäl mot den progressiva och för den proportionella beskattningen. En annan vetenskaplig auktoritet, Neumann, som är en af de för den progressiva beskattningen mest intresserade nationalekonomer, som jag lyckats påträffa, säger uttryckligen ifrån, att i länder, der förmögenhetsförhållandena äro mindre skiljaktiga, passas den progressiva beskattningen alls icke.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmanen till proposition upptagit de särskilda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3.

Bifölls.

§ 11.

Slutligen föredrogs och bifölls bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion om införande af progressiv värnskatt.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets memorial n:o 84, angående beviljande af särskild godtgörelse åt de i bevillningsutskottet anstälde tjänstemän;

bankoutskottets memorial n:o 19, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott; samt

sammansatta banko- och lagutskottets memorial:

n:o 3, med anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om väckt förslag angående upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor; och

n:o 4, angående ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens under dagens sammanträde fattade beslut.

§ 14.

Anmälades och godkändes:

ej mindre statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen;

n:o 65, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, innefattande anslagen till landtförsvarsdepartementet;

n:o 68, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till förbättrande af tullstatens enskilda pensionsinrättnings ställning;

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss kronan tillhörig, i hufvudstaden belägen mark samt om beredande af nytt kasernetablissemment för lifgardet till häst m. m.;

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från det Ottenby kungsladugård underlydande hemmanet Prestorp n:o 2;

n:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Lönneberga n:o 1 i Kalmar län;

n:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från Kungsörs kungsladugård i Vestmanlands län;

n:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter stenarbetaran Erik Andersson;

n:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i nu gällande bestämmelser i fråga om de från marinregementet till Blekinge bataljon öfverflyttade officerares pensionsrätt;

n:o 66, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret;

n:o 67, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjettem hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 70, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel; samt

n:o 89, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor;

än äfven riksdagens kanslis förslag:

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 75, angående val af suppleant för fullmäktige i riksbanken i anledning af uppkommen vakans; och

n:o 85, angående utfärdande af en särskild ordningsstadga för hafsfisket vid rikets vestkust;

dels till Riksdagens förordnande, n:o 76, för kamreraren m. m. Carl Erik Ekgren att vara suppleant för fullmäktige i riksbanken;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 16, angående förslag till ändrad lydelse af § 51 regeringsformen;

n:o 17, angående bankovinsten;

n:o 18, om afskaffande af jus patronatus;

n:o 19, om ändrad lydelse af 23 kap. 7 § strafflagen;

n:o 20, om ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 21, angående förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen;

n:o 22, angående ändrad lydelse af § 1 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

n:o 23, angående ändring i tiden för ekonomiska besigtningars hållande;

n:o 24, om lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum;

n:o 25, angående ifrågasatt ändrad lydelse af § 53 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; samt

n:o 26, om tillägg dels till § 70 i såväl förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 som förordningen om kommunalstyrelse i stad samma dag, dels ock till § 11 i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,26 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Torsdagen den 19 maj.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen påbörjade sammanträdet.

§ 1.

Anmäldes och godkändes:

dels sammansatta banko- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 84, till Konungen, angående åtgärder för invexling till pregelvärdet af skadadt silfverskiljemynt;

och *dels* bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 86, till Konungen, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

n:o 87, till fullmäktige i riksbanken, med öfverlemnande af bankoreglementet.

Härefter åtskildes kammarens ladamöter kl. 8,6 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 20 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande maj.

§ 2.

Anställdes, jemlikt 65 § riksdagsordningen, omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 23 föreslagna, af riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att åt § 8 i tulltaxeunderrättelserna gifves följande af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse:

»1. Innehafvare af svenskt skeppshvarf eller verkstad, der fartyg af mer än 40 tons afgiftspliktig dräktighet, vare sig svenskt eller utländskt, blifvit nybygdt, förbygdt eller repareradt, vare berättigad att för dervid använda, från utrikes ort införda tullpliktiga materialier och skeppsförnödenheter, som ej äro hänförliga till husgerådssaker eller proviantartiklar, restitutionsvis återbekomma den erlagda tullafgiften, under vilkor:

a) att afsigten med de införda materialiernas och skeppsförnödenheternas användning till förberörda ändamål vid deras införsel och angifning till tullbehandling skriftligen anmäles;

b) att det fartyg, till hvilket materialierna och skeppsförnödenheterna användas, inom två år efter deras införsel till riket styrkes vara i fullfärdigt skick;

c) att varfvets eller verkstadens innehafvare eller föreståndare, när fartyget är fullt färdigt, till generaltullstyrelsen aflemnar en af honom under edlig förpligtelse afgifven och af tvenne hans biträden, som med arbetet tagit befattning, bestyrkt noggrann förteckning öfver myckenheten af alla till fartyget använda olika materialier och skeppsförnödenheter, materialförlusten vid arbetet deri inberäknad, för hvilka restitution af tullafgift sökes, jemte under samma förpligtelse afgifven försäkran, att dessa materialier och förnödenheter äro af utländskt ursprung och att full införseltull för dem blifvit behörigen erlagd, samt uppgift om tiden, då de till riket inkommit, och den lägenhet, med hvilken införseln skett; samt

d) att varfs- eller verkstadsinnehafvaren är förbunden att underkasta sig all den kontroll i öfrigt, hvilken generaltullstyrelsen kan finna skäligen föreskrifva.

2. De skeppsförnödenheter, hvarmed ett svenskt från utrikes ort återvändande fartyg under resan blifvit försedt, äro icke underkastade tull, så länge de förblifva i samma fartygs bruk.»

röstar

Ja;

den, det ej vill, röstar

Nej;

vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren, beslutit, att ifrågavarande paragraf skall lyda sålunda:

»1. Innehafvare af svenskt skeppsvarf eller verkstad, der fartyg af mer än 40 tons afgiftspliktig drägtighet, vare sig svenskt eller utländskt, blifvit nybygdt, förbygdt eller repareradt, vare berättigad att för dervid använda, från utrikes ort införda tullpliktiga materialier och skeppsförnödenheter, som ej äro hänförliga till husgerådssaker eller proviantartiklar, restitutionvis återbekomma den erlagda tullafgiften, eller i fall, då tullafgiften icke blifvit erlagd utan allenast, på sätt här nedan sägs, säkerhet för densamma stälts, njuta befrielse från dess gäldande, under vilkor:

a) att afsigten med de införda materialiernas och skeppsförnödenheternas användning till förberörda ändamål vid deras införsel och angifning till tullbehandling skriftligen anmäles;

b) att det fartyg, till hvilket materialierna och skeppsförnödenheterna användas, inom två år efter deras införsel till riket styrkes vara i fullfärdigt skick;

c) att varfvets eller verkstadens innehafvare eller föreståndare, när fartyget är fullt färdigt, till generaltullstyrelsen aflemnar en af honom under edlig förpligtelse afgifven och af tvenne hans biträden, som med arbetet tagit befattning, bestyrkt noggrann förteckning öfver myckenheten af alla till fartyget använda olika materialier och skeppsförnödenheter, materialförlusten vid arbetet deri inberäknad, för hvilka restitution af eller befrielse från tullafgift sökes, jemte under samma förpligtelse afgifven försäkran, att dessa materialier och förnödenheter äro af utländskt ursprung och att full införseltull för dem blifvit behörigen erlagd eller af generaltullstyrelsen godkänd säkerhet för densamma stäld, samt uppgift om tiden, då de till riket ankommit, och den lägenhet, med hvilken införseln skett; samt

d) att varfs- eller verkstadsinnehafvaren är förbunden att underkasta sig all den kontroll i öfrigt, hvilken generaltullstyrelsen kan finna skäligen föreskrifva.

Varfs- eller verkstadsinnehafvare, som önskar anstånd med erläggande af tullafgiften för materialier och skeppsförnödenheter, som i detta moment afses, till dess frågan, huru vida befrielse från afgiften må njutas, blifvit afgjord, kan, efter hos generaltullstyrelsen gjord anhållan, erhålla sådant anstånd, om han för samma afgift ställer säker-

het, som generaltullstyrelsen finner betryggande; skolande angående tullverkets rätt att, efter utgången af den tid, för hvilken anstånd med tullafgiftens erläggande beviljats, af sådan säkerhet göra sig betäckt för belöpande tullafgift i tillämpliga delar gälla de i § 31 tullstadgan meddelade föreskrifter.

2. De skeppsförnödenheter, hvarmed ett svenskt, från utrikes ort återvändande fartyg under resan blifvit försedt, äro icke underkastade tull, så länge de förblifva i samma fartygs bruk.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmeddelarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 43 Ja och 88 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd,

hade utfallit med	47 Ja och	34 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens röster		
eller	43 Ja och	88 Nej,
.....		
.....	90 Ja och	122 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 84, angående beviljande af särskild godtgörelse åt de i bevillningsutskottet anstälde tjänstemän, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Likaledes bifölls bankoutskottet härefter föredragna memorial n:o 19, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 3, med anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om väckt förslag angående upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor.

§ 6.

Föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 4, angående ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare.

§ 7.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen Folke Andersson på grund af sjukdom är hindrad närvara vid Riksdagens Andra Kammares sammanträde denna dag, intygas. Stockholm den 20 maj 1892.

F. Lennmalm.

Med. d:r, professor.

§ 8.

Anmälades och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

från *statsutskottet*:

n:o 69, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

från *lagutskottet*:

n:o 90, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser i fråga om den troslära, hvori barn, födda uti äktenskap mellan vissa olika trosbekännare, skola uppfostras.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,27 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 20 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen påbörjade sammanträdet.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

n:o 85, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 86, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 87, angående den nya riksstaten;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial:

n:o 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckta förslag *dels* om ändring i gällande instruktion för Riksdagens revisorer, i hvad som rör deras befattning med statsverket, *dels* om antagande af instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken; och

n:o 6, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli; samt

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 25, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande;

n:o 26, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 15 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om *dels* framläggande för Riksdagen af förslag i fråga om en frilagersinstitution och *dels* föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund; och

n:o 27, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 19 i anledning af väckta motioner om införande af progressiv beskattning.

§ 2.

Anmälades och godkändes:

dels nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

från *statsutskottet*:

n:o 88, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dispositionen af inflytande hyresinkomster från de till svenska kronans egendom i Konstantinopel hörande bodlägenheter;

n:o 91, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition rörande upplåtelse af kronolägenheten Stenbrottet i Stockholms län i och för uppförande derstädes af ett nytt centralfängelse för qvinnor och ett nytt cellfängelse för nämnda län m. m.;

n:o 92, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anordnande af en förbättrad post- och personförbindelse mellan Sverige och kontinenten;

n:o 93, angående beräkningen af statsverkets inkomster;

n:o 94, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 96, angående statsregleringen för år 1893 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp; samt

från *bevillningsutskottet*:

n:o 98, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

n:o 99, angående förhöjning af bevillningsavgiften för spelkort;

n:o 100, angående vilkoren för försäljning af bränvin; samt

n:o 101, angående stämpelavgiften;

och *dels* Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 27, om lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinträttningar;

n:o 28, angående statsregleringen;

n:o 29, angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885;

n:o 30, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarne;

n:o 31, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret;

n:o 32, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster;

n:o 33, angående statsregleringen; samt

n:o 34, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,18 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Lördagen den 21 maj.

Kl. 1/22 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 14 dennes förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets nedannämnda memorial:

n:o 85, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 86, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 87, angående den nya riksstaten.

§ 3.

Till behandling förekom härefter sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3 i an-

ledning af väckta förslag dels om ändring i gällande instruktion för Riksdagens revisorer, i hvad som rör deras befattning med statsverket, dels om antagande af instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 22) hade herr *P. Andersson* i Högkil föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att § 5 uti instruktionen för Riksdagens revisorer, i hvad som rör deras befattning med statsverket, skulle upphöra att vara gällande, och i motion (n:o 92) inom samma kammare hade herr *J. H. G. Fredholm* föreslagit Riksdagen att antaga det af sammansatta stats- och bankoutskottet vid 1885 års riksdag framlagda sammanjemkningsförslag till instruktion för Riksdagens revisorer, med den ändring att i stället för den der föreslagna § 15 skulle införas motsvarande stadgande i nu gällande instruktion för Riksdagens revisorer af statsverket.

Med anledning häraf hade sammansatta stats- och bankoutskottet i *ullåtande n:o 3* hemställt:

i punkten a): att Riksdagen måtte antaga en i punkten intagen *instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;*

i punkten b): att Riksdagen, vid bifall till utskottets hemställan under mom. a), måtte upphäfva de nu gällande instruktionerna för Riksdagens revisorer af statsverket enligt kongl. kungörelsen den 17 maj 1867 med deri sedermera verkställd ändring enligt kongl. kungörelsen den 25 maj 1869, af bankoverket enligt kongl. kungörelsen den 29 maj 1874 med deri sedermera verkställd ändring enligt kongl. kungörelsen den 19 maj 1876 samt af riksgäldsverket enligt kongl. kungörelsen den 22 maj 1868 med deri sedermera verkställd ändring enligt kongl. kungörelsen den 19 maj 1876, äfvensom det enligt kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 till nämnda instruktioner fogade tilläggsstadgande; och

i punkten c): att Riksdagen måtte vid anmälan hos Kongl. Maj:t af Riksdagens beslut vid mom. a) och b) anhålla om offentliggörande af den nya instruktionen i vanlig ordning.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade Andra Kammaren bifallit, men Första Kammaren afslagit hvad utskottet sålunda hemställt.

I nu föreliggande memorial anmälde utskottet, att frågan, till följd af kamrarnes skiljaktiga beslut, enligt utskottets åsigt förfallit.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Andersson i Högkil: Genom den utgång, som föreliggande fråga kommer att få, har i sjelfva verket min motion icke blifvit af Riksdagen besvarad. Sammansatta stats- och bankoutskottet framlade först i öfverensstämmelse med herr Fredholms motion ett fullständigt

förslag till helt och hållet ny instruktion för revisionen af stats-, banko- och riksgäldsverken, men till följd af kamrarnes skiljaktiga beslut blef detta förslag förkastadt. Jag åter har föreslagit, att en enda paragraf i instruktionen för revisionen af statsverket måtte upphävas, men att instruktionen i öfrigt måtte blifva oförändrad, och deröfver har Riksdagen icke haft tillfälle att yttra sig. Jag vet emellertid, att nu ingenting är att göra vid frågan, och jag får därför naturligtvis finna mig i att den för denna gång får förfalla.

Emellertid visar den utgång, som denna fråga erhållit, en egendomlig skilnad mellan ridderskapet och adeln vid t. ex. 1840—41 årens riksdag och Första Kammaren under det nya systemets femte regeringsår. Intill nämnda riksdag var statskontorets sekreterare sjelfskrifven sekreterare i statsrevisionen, och Konungen hade skyldighet att förordna ett ombud i revisionen, utan att det fans några föreskrifter om, på hvad sätt detta ombud skulle deltaga i arbetet. När nu skrifvarväldet och konunginflytande hotade att blifva för mäktiga inom revisionen, då var det, som ridderskapet och adeln togo saken om hand, och Rikets Ständer med anledning af en inom nämnda stånd väckt motion om förnyad instruktion för Rikets Ständers revisorer i hvad som rörde deras befattning med statsverket, vidtogo den förändringen, att revisorerna sjelfva få välja sin sekreterare, och Konungens skyldighet att sända ett ombud förvandlades till rättighet, med den bestämda föreskriften, att om han begagnade sig af denna rättighet, det utsedda ombudet skulle diktera sina upplysningar till statsrevisorernas protokoll. Det är denna kvarleva af gångna tidens föräldrade stadganden, som Första Kammaren lyckats konservera, oakadt densamma blifvit utdömd af en kunglig komité, och ett förslag till dess upphäfvande, som Kongl. Maj:t sjelf framlagt för Riksdagen, redan blifvit tvenne gånger af Andra Kammaren och en gång till och med af Första Kammaren antaget.

Under sådana förhållanden kan samarbetet mellan kamrarne icke blifva, hvad det kunde och borde vara, nemligen godt.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr *Hedin* instämde häruti.

Herr Gumælius yttrade: Inom det sammansatta stats- och bankoutskottet har jag framställt den meningen, att ett sammanjemkningsförslag borde framläggas för Riksdagen. Jag uttalade också der samma åsigt, som den siste talaren hade, eller att motionen i sjelfva verket icke blifvit besvarad. Jag hade föreställt mig, att en sammanjemkning skulle kunnat uppgöras på den grundvalen, att Kongl. Maj:t skulle få bibehålla sin rättighet att få tillskicka statsrevisionen en rådgifvande och öfvervakande tjänsteman, dock med förbehåll att någon särskild ersättning af statsmedel icke borde utgå för detta hans uppdrag, eftersom han kunde anses vara ersatt med sin ordinarie lön. Jag vet visserligen icke, huru förslaget skulle hafva blifvit på denna sena timme af Riksdagen upptaget. Inom utskottet röntes detsamma icke något principiellt motstånd, och det är icke osannolikt, att detsamma kunnat föranleda någon ändring. Men man antog, att, om

något förslag härom skulle inkomma till kamrarne och föranleda till olika beslut kamrarne emellan samt blifva föremål för gemensam votering, detta ärende skulle komma att ligga efter, sedan alla de öfriga blifvit avslutade och derigenom komma att något försena riksdagens avslutande. Till förekommande häraf ansåg utskottet det vara riktigtast att för denna gången låta udda vara jemnt.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, lades memorialet till handlingarna.

§ 4.

Efter föredragning vidare af sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 6, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 5.

Likaledes bifölls bevillningsutskottets härefter föredragna betänkande n:o 25, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

§ 6.

Föredrogos, hvart för sig, och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial:

n:o 26, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 15 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag i fråga om en frilagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund; och

n:o 27, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 19 i anledning af väckta motioner om införande af progressiv beskattning.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens under dagens sammanträde fattade beslut.

§ 8.

Anmälles och godkändes:

dels nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

från *statsutskottet*:

n:o 95, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret; och

n:o 97, med ny riksstat; samt

från *bevillningsutskottet*:

n:o 102, angående tullbevillningen; och

n:o 103, angående bevillning af fast egendom och af inkomst;

och *dels* Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 35, om ändrad lagstiftning i fråga om skydd för hemdjur mot skada af hundskap; och

n:o 36, angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen; och

n:o 37, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

n:o 38, angående kreditivsummorna; och

n:o 39, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och

n:o 40, angående förhöjning af bevillningsavgiften för spelkort; och

n:o 41, angående villkoren för försäljning af brännvin; och

n:o 42, angående stämpelavgiften; samt

n:o 43, angående åtgärder för invexling till pregelvärdet af skadat silfverskiljemynt.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,55 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Söndagen den 22 maj

kl. half 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande maj.

§ 2.

Anmälles och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 44, angående bevilning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 45, angående tullbevilningen;

n:o 46, angående anslag till Luleå—Gellivara-banan;

n:o 47, angående utveckling af statens telefonväsende;

n:o 48, angående statsregleringen; och

n:o 49, om ändrade bestämmelser i fråga om den troslära, hvori barn, födda uti äktenskap mellan vissa olika trosbekännare, skola uppfostras.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,46 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Måndagen den 23 maj.

Kl. half 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens saumanträde den 16 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Ordet begärdes af

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag vågar hemställa, att herr talmannen behagade föreslå, att kammaren ville besluta att uppdraga åt representanterna för Stockholms stad och de öfrige ledamöter af kammaren, som efter riksdagens avslutande kunna vara kvar i hufvudstaden, att justera de kammarens protokoll, som ännu ej hunnit justeras.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls.

§ 3.

Kammarens ledamöter, som af Kongl. Maj:t blifvit kallade att denna dag, efter bevidad gudstjenst i Storkyrkan, infinna sig å rikssalen, der riksdagen kommer att afslutas, afgingo nu till nämnda kyrka för att åhöra riksdagspredikan. Efter gudstjenstens slut begåfvo sig kammarens ledamöter till rikssalen, hvarest, sedan kamrarnes undersåttliga vördnad och välönsknningar blifvit inför konungatronen af herrar talmän framförda, chefen för kongl. civildepartementet, hans excellens herr statsministern, som dertill erhållit Kongl. Maj:ts förordande, förklarade riksdagen vara avslutad.

Sedan derefter herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr *talmannen* afsked af kammarens ledamöter med följande ord:

Mine herrar! Riksmötet är slutadt och med glesnade led samlas vi här i salen nu blott för att säga hvarandra farväl.

Dock har jag för min del ännu ett ord jag gerna ville säga. Det ordet är ett enkelt, hjertligt tack. Lifligt minnes jag denna riksdags början, minnes all den tveksamhet och farhåga, hvarmed jag intog

denna plats. Jag insåg ju, huru möjligheten för mig att fylla dess grannliga pligter helt och hållet komme att bero af eder välvilja, edert förtroende till mig. Med varm tacksamhet mot eder alla blickar jag tillbaka öfver dessa gångna månader. Oafbrutet har jag här inne haft den tryggande förnimmelsen af att vara i en enda krets af vänner. Med den känslan är ingen uppgift svår.

Längre än vanligt har vårt arbete dragit ut. Kanske skall mången ibland oss icke kunna värja sig mot tanken, att det långa arbetet blott satt ringa frukt. Men äro vi äldre, hafva vi länge sedan erfarit, att det intrycket är oskiljaktigt från all mensklig sträfvan. Det är en känsla väl egnad att göra oss ödmjuka, men göra oss modlösa får den ej. Hvad vi ha att tillse är, att sträfvandet är ärligt och tråget. Kraften, som bringar växtlighet och mognad, den är ej vår. Men den finnes, finnes innerst i mensklighetens lif, liksom i naturens. Den hoppas vi på, den tro vi på; och just därför är det som vi, sedan vi för våra fäders land, som vi så högt älska och så gerna skulle vilja fritt och lyckligt föra öfver till barn och barnbarn, gjort vårt bästa, så långt vi förstått och förmått, fylla upp bristen med en innerlig bön: *Gud* bevarare konung och fosterland!

Härpå svarade herr friherre Fock: Herr doktor! A andra kammarens vägnar frambär jag till eder, herr doktor, uttrycken af vår varma tacksamhet och erkänsla för den framstående skicklighet, den ovelld och det aldrig svikande tålmod, hvarmed ni under den nu afslutade riksdagen utöfvat det ansvarsfulla och mödosamma kallet att leda kammarens förhandlingar. Ni har derigenom ytterligare ökat den tillgifvenhet och högaktning, som ni under föregående riksdagar inom kammaren förvärfvat. Mätte den stundande ledigheten förlåna eder stärkta krafter till förnyadt arbete i fäderneslandets tjänst.

Hvad ni slutade med, herr doktor, i edert nu yttrade tal, det påminner om hvad ni en gång såsom tröstande uttalade, då ni anförde det varma citatet, den varma öfvertygelsen, att »i djupet bor som i höjden Gud». Vi instämma å vår sida varmt i eder önskan om Guds skydd för konung och land. Vi anhålla att fortfarande få vara inneslutna i eder vänskap och bevågenhet.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter afskedshelsingar och åtskildes.

In fidem

Hj. Nehrman.

Tisdagen den 31 maj.

Kl. half 3 e. m.

Sedan Andra Kammaren, på sätt dess protokoll för den 23 innevarande månad närmare utvisar, beslutat att åt representanterna för Stockholms stad samt dem af kammarens öfriga ledamöter, som efter riksdagens afslutande befunne sig qvar i hufvudstaden, uppdraga justeringen af de kammarens protokoll, hvilka vid riksdagens afslutande återstodo ojusterade, hade tillkännagifvande om, att nämnda justering komme att denna dag kl. half 3 e. m. försiggå i kammarens kansli- rum, blifvit infördt i hufvudstadens dagliga tidningar; och tillstädeskommo nu å utsatt tid följande kammarens ledamöter:

Herr Johansson i Noraskog,

- » Hedin,
- » Gustaf Ericsson,
- » Hammarlund,
- » Linder,
- » Höjer,
- » Olof Olsson,
- » Wavrinsky,
- » grefve Hamilton,
- » Fjällbäck,
- » Ljungman.

Protokollen för den 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 23 innevarande maj upplästes och blefvo af tillstädesvarande herrar ledamöter godkända; skolande ett af herr *Hedin* beträffande protokollet för den 17 maj afgifvet yttrande åtfölja dagens protokoll.

Detta yttrande var af följande lydelse:

Chefens för finansdepartementet sista yttrande i Sassnitz-frågan har af honom »justerats» på ett sätt, som ej bör undgå anmärkning. Oberäknadt andra obefogade ändringar, har han i det justerade protokollet låtit inflyta en *annan* lydelse af den »sista depeschen från svenske ministern i Berlin», än den han uppläste eller refererade inför kammaren. Till kammarens protokoll uppgaf han, att i telegrammet försäkrades, att intet tvifvel funnes, att ju preussiska landtdagen skulle bifalla byggandet af den famösa *bron*. Många kammarens ledamöter iakttogo, huru utrikesministern oroligt skyndade till sin kollega och

hviskande meddelade sig med honom: utan tvifvel fäste han uppmärksamhet på, att telegrammet talade, *icke* om det vidtutseende bro-företaget, utan om den jemförelsevis obetydliga jernvägsbyggnaden. Hvad gjorde statsrådet v. Essen efter mottagandet af denna upplysning? Meddelade han kammaren, att han sanningslöst refererat telegrammet? Nej, han blott frammuilade, hörbart för några få personer, orden: »Ja, det var om jernvägen». Användningen af telegram på sätt här skedde är visserligen ej förut alldeles okänd — den har till och med fått en särskild benämning i det politiska språket: *le coup de la dépêche* — men är ej derfor mera ursäktlig.

Efter uppläsning af protokollen upplöstes sammanträdet.

In fidem

Hj. Nehrman.
